

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

DR. ANTON BOŽIČ:

Novi avstrijski moratorij.

Cesarska naredba od 13. avgusta 1914 drž. zak. šte. 216, o kateri sem poročal v zadnji številki »Zadruga«, je imela veljavo do 1. oktobra 1914. Ni bilo dvomiti, da bo ta cesarska naredba v svoji veljavi podaljšana; ravno tako gotovo je pa bilo, da bodo glavne določbe moratorija, namreč določbe o plačljivosti, izpremenjene. Kajti ako se hoče vzdržati redno gospodarstvo tudi v vojnem času, se mora gledati na to, da se plačila dolgov in obresti in odplačila na terjatve kolikor toliko redno vršijo in da upniki ne trpe prevelike škode. Seveda se je tudi ozirati na dolžnike, katerim mnogokrat brez lastne krivde primanjkuje sredstev.

Tem nazorom odgovarja cesarska naredba od 27. septembra 1914 drž. zak. šte. 261, s katero je uvedlo ministerstvo novi moratorij z veljavnostjo od 1. oktobra 1914 do 30. novembra 1914. Določbe moratorija so jasne in zadostuje, ako se navede besedilo zakona. V ložje razumevanje se naj še enkrat pregleda članek o moratoriju v zadnji številki »Zadruga«.

Obseg moratorija.

§ 1.

(1.) Pred 1. avgustom 1914 nastale zasebnopravne terjatve všteti terjatve iz menic ali čekov, potem denarne terjatve iz zavarovalnih pogodb, sklenjenih pred tem dnevom, se odložijo glede plačila v smislu naslednjih predpisov.

(2.) V kolikor se v §§ 2 do 5 kaj drugega ne določa in upošteva v §§ 15 in 16 določeni sodnijski plačilni odlog, je ena četrtna terjatve, najmanj znesek po 100 K poleg do plačilnega dneva naraslih obresti od cele terjatve in pripadkov od odloga (moratorija) izvzeta in se mora ta četrtna plačati:

dne 14. oktobra 1914, ako je terjatev zapadla v plačilo najkasneje dne 14. avgusta 1914,

61. dan po dnevu zapalosti, ako je terjatev v plačilo zapadla med 15. avgustom in 30. septembrom

in na dan zapalosti, pa ne pred 14. oktobrom 1914, ako zapade terjatev med 1. oktobrom in 30. novembrom 1914.

(3.) Plačilo ostanka terjatve se odloži: do 30. novembra 1914, ako terjatev v plačilo zapade pred 1. oktobrom 1914, na 61. dan od dneva zapalosti, ako zapade terjatev med 1. oktobrom in 30. novembrom 1914.

(4.) Pri izračunjanju odloga je dan pričetka in dan končanja vračuniti.

Iz moratorija popolnoma izvzete terjatve.

§ 2.

Iz zakonitega v § 1 določenega odloga so popolnoma izvzete sledeče terjatve:

1. terjatve iz službenih in mezdnih pogodb (§§ 1151—1163 obč. drž. zak.);

2. terjatve iz najemnih in zakupnih pogodb;

3. terjatve za prodano blago ali za dobavljeno blago iz pogodb, ki so bile sklenjene pred 1. avgustom 1914, ako se je ali se bo izročilo ali dobavilo blago po 31. juliju 1914, izvzemši slučaj, da bi se morala izročitev ali dobava blaga izvršiti že pred 1. avgustom 1914;

4. terjatve društvenih bolniških blagajn (§ 60 zakona od 30. marca 1888 drž. zak. štev. 33) in nadomestnih zavodov (§§ 65 zakona od 16. decembra 1906 drž. zak. štev. 1 iz l. 1907 in cesarske naredbe od 25. junija 1914 drž. zak. štev. 1380) na plačilo prispevkov za bolniško in pokojninsko zavarovanje;

5. zahtevki na plačilo obresti in anuitet:

a) iz terjatev, ki služijo kot prednostno pokritje zastavnih listov in fundiranih bančnih zadolžnic;

b) iz knjižno zavarovanih terjatev hranilnic in vzajemnih sirotinskih blagajn,

- c) iz terjatev hranilnic proti občinam in drugim javnim zavodom,
- d) iz drugih terjatev, ki so na v najem ali v zakup danih hišah in zemljiščih knjižno zavarovane, ako dolžnik ne dokaže, da dejansko sprejeta najemnina in zakupnina po odbitku davkov in javnih pristojbin za poravnanje obresti in anuitet ne zadostuje;
- 6. rentne terjatve in zahtevki na dajatev prevžitka;
- 7. terjatve, ki pristojajo neposredno ali vsled nakazila Ru-dečemu križu (§ 1408 obč. drž. zak.), zakladu za podpiranje svojcev vpoklicanih ali drugim za podpore vsled vojne ustanovljenim zakladom;
- 8. terjatve na plačilo obresti in anuitet iz državnih dolgov ali od države zajamčenih obveznosti;
- 9. terjatve na plačilo obresti in anuitet iz zastavnih pisem, fundiranih bančnih zadolžnic in delnih zadolžnic;
- 10. terjatve iz zastavnih posojil zastavnic in zastavljalcev-obrtnikov; prodaja zastavljenih predmetov se ne sme izvršiti prej kakor šest mesecev po prvotno določeni zapalosti.

Terjatve iz zavarovalnih pogodb.

§ 3.

1. Dalje so izvzeti iz moratorija sledeči zahtevki:

- a) pri zavarovalnih pogodbah na življenje zahtevki na odkup ali zahtevki na dovoljenje posojila do visokosti 300 K in zahtevki na izplačilo zavarovane svote do 1000 K;
- b) pri zavarovalnih pogodbah, posebej sklenjenih za slučaj smrti v vojni, zahtevki na izplačilo cele zavarovane svote;
- c) pri vseh drugih zavarovanjih zahtevki na izplačilo zneskov do 2000 K, in ako odškodnina svoto 2000 K presega, na izplačilo zneska 2000 K in 12 odstotkov 2000 K presegajoče odškodninske svote, vendar ne več kakor skupaj 5000 K.

2. Ako pri zavarovanju na življenje zavarovalna premija ni bila pravočasno plačana ali ako je bila plačana le deloma (§ 1 odst. 2), sme zavarovatelj zavarovanca do 31. oktobra 1914, in če je zapadla premija še le po 17. oktobru 1914, tekom 14 dni po zapalosti pismeno pozvati, da se naj najkasneje v enem mesecu po sprejemu poziva izjavi, ali hoče zavarovanje nadaljevati. Ako zavarovanec tekom te dobe ne odda izjave, da zavarovanja noče nadaljevati, potem je dolžan, plačati zavarovalno premijo. V pozivu se mora na to posledico posebej opozoriti. V zavarovalni po-

godbi za slučaj opuščenega plačila premije določene pravne posledice sme zavarovatelj tekom veljavnosti te cesarske naredbe uveljavljati le takrat, ako je zavarovanec izjavil, da zavarovanja ne nadaljuje.

3. Zavarovatelj ne more zahtevka na plačilo premije sodno uveljavljati, ako je v drugem odstavku določeni poziv opustil.

Terjatve iz tekočih računov, blagajniških nakaznic in vložnih knjižic.

§ 4.

1. Plačilo terjatev iz tekočih računov in vlog na blagajniške nakaznice se odloži z omejitvijo, da se sme tekom enega koledarskega meseca vzdigniti pri deželnih in delniških bankah do 5 % dne 1. avgusta 1914 ostale vloge, najmanj pa 400 K, pri drugih kreditnih zavodih izvzemši rajfajzenovke (zakon od 1. junija 1889 drž. zak. št. 91) do 2 % terjatve, najmanj pa 200 K, in pri rajfajzenovkah do 50 K.

2. Izplačilo **višjih** zneskov kakor so določeni v prejšnjem odstavku, se sme iz tekočega računa in pri vlogah na blagajniške nakaznice zahtevati :

1. Brez omejitve na določen znesek, ako se zahteva plačilo:

a) za izpolnitev upniku po § 1 odstavka 2 pristojećih obveznosti, za izplačilo plač in mezd v upnikovem lastnem obratu ali v pokritje od upnika dolgovanih najemnin in zakupnin ali obresti in anuitet, ki so po § 2 št. 5 iz odloga izvzete in se to dokaže,

b) za poravnanje terjatev države ali davkov in javnih davščin, potem za plačila na posojila države potom nakazov ali izročitve za prevzetje vplačil upravičeni blagajni;

c) od dežel, okrajev, občin za izpolnitev svojih obveznosti, všteti obrestovanje in odplačevanje deželnih in komunalnih dolgov, dalje od bank in zavodov, ki so izdale zastavna pisma ali zadolžnice, v svrhu izpolnitve s tem nastalih obveznosti obrestovanja in odplačevanja, končno od javno pravnih zavarovalnih zavodov za izpolnitev svojih obveznosti nasproti zavarovancem in njihovim svojcem ali od zasebnih zavarovalnih zavodov za izpolnitev njim po § 3 pristojećih dolžnosti in se to dokaže;

d) od sodišč iz njihovih naložb,

e) od odvetnikov ali notarjev iz njihovih naložb v to svrhu, da se izpolnijo sodne odredbe ali ukazi, ali v svrhu poravnanja

akih obveznosti njihovih pooblastiteljev, glede katerih odlog nima veljave, ako se to dokaže.

II. V vsakem koledarskem mesecu do visokosti 10 odstotkov dne 1. avgusta 1914 obstale terjatve iz tekočega računa ali iz vlog na blagajniške nakaznice, ako se izplačane zneske za vzdrževanje upnikovega obrata neobhodno rabi in se to dokaže.

III. V času med 1. avgustom in 30. novembrom 1914 do 30 odstotkov dne 1. avgusta 1914 obstale vloge iz tekočega računa ali iz vloge na blagajniške nakaznice, ako se to izplačilo rabi za izpolnitev kreditnemu zavodu po določbah te cesarske naredbe naloženih obveznosti na vrnitev vlog iz tekočega računa, na blagajniške nakaznice in vložne knjižice.

3. V drugem odstavku pod št. I. II. in III. navedene zneske se sme zahtevati tudi istočasno. Vendar se sme tekom enega in istega koledaričnega meseca zahtevati v prvem in drugem odstavku navedene zneske istočasno le do enega najvišjega zneska, katerega je kreditni zavod dolžan izplačati ali po določbah prvega ali po določbah drugega odstavka.

4. Proti zahtevi na predkaz terjatev iz tekočega računa na obstoječe konti ali na konti, katere se naj pri istem kreditnem zavodu na novo otvori, se odloga ne da ugovarjati; izplačilo predkazanih zneskov se pa med časom veljavnosti odloga ne more zahtevati.

§ 5.

1. Pri terjativah iz vlog na vložne knjižice iz časa pred 1. avgustom 1914 se izplačilo odloži z omejitvo, da se mora od ene iste vloge tekom enega koledaričnega meseca zahtevati izplačilo pri deželnih in delniških bankah, in pri hranilnicah do 5 odstotkov dne 1. avgusta 1914 obstalega imetja, najmanj pa 200 K, pri drugih kreditnih zavodih izvzemši rajfajzenovke do 2 odstotka imetja z dne 1. avgusta 1914, najmanj 100 K, in pri rajfajzenovkah do 50 K.

2. Ako je znašala vloga iz časa pred 1. avgustom 1914 pri deželni ali delniški banki ali pri hranilnici dne 16. septembra nad 2000 K, potem se sme vrhu tega v času med 16. septembrom in 30. novembrom 1914 zahtevati 20 odstotkov ostale vloge za poravnanje terjatev države ali davkov in javnih davščin potom predodkaza ali izročitve blagajni, kateri je pobiranje davkov in pristojbin poverjeno, in daljnih 20 odstotkov, ako rabi upnik te zneske za poravnanje v § 1 odstavek 2 naštetih obveznosti.

3. Zneske, katere se potrebuje za vplačila na državna posojila potom predodkazov ali izročitve blagajni, kateri je sprejem istih poverjen, ter od sodišč naložene zneske se sme zahtevati brez omejitev.

§ 6.

Ako je kreditni zavod na vloge iz tekočega računa, na vloge na blagajniške nakaznice in na vloge na vložne knjižice izplačal več, kakor se je smelo po določbah §§ 3 in 4 cesarske naredbe od 13. avgusta 1914 drž. zak. št. 216 in po §§ 4 in 5 te cesarske naredbe zahtevati, sme večji izplačani znesek pri novem izplačilu tudi v poznejšem koledarskem mesecu vračuniti.

Zahtevki na vrnitev za tretjo osebo plačanih prednostnih terjatev.

§ 7.

Terjatve na vračilo za tretjo osebo plačanih davkov ali javnih davščin so sicer v smislu § 1 odlogu podvržene, imajo pa v konkurzu prednost poravnane terjatve.

Menice in čeki.

§ 8.

1. Pri menicah, ki so bile izstavljene pred 1. avgustom 1914, velja kot dan plačila za oni znesek, ki je po § 1 odstavek 2 iz odloga izvzet, ako je zapadla menica najkasneje 14. avgusta 1914, ako je pa zapala ali zapade menica med 15. avgustom in 30. septembrom 1914, 61. dan po dnevu zapalosti, in če menica zapade med 1. oktobrom in 30. novembrom 1914, dan zapalosti, vendar ne prej, kakor 14. oktober 1914.

2. Glede onega ostanka, za katerega velja odlog po § 1, se podaljša rok za prezentacijo v svrhu plačila, in sicer ako je zapadla menica pred 1. oktobrom 1914, do 30. novembra 1914, če zapade med 1. oktobrom in 30. novembrom 1914, za 61 dni. V tem smislu se podaljša rok tudi za dvig protesta.

3. Pri plačilu delnega zneska je na menici zaznamovati, kedaj, od koga, in v koliko se je plačalo. Plačniku je izročiti pobotnico na prepisu menice.

4. Ako je storil delno plačilo na menico, ki je zapadla pred 1. avgustom 1914, tak dolžnik, ki ima regres proti drugim dolžnikom, sme isti poleg zaznambe v smislu odstavka 3 in pobot-

nice zahtevati tudi poverjen prepis protesta. Izročitev poverjenega prepisa je na protestu zaznamovati. Duplikata ali več poverjenih prepisov protesta se ne sme izročiti. Podpis Avstro-ogrske banke na prepisu protesta nadomesti poverilo.

5. Pri menicah ki so zapadle, ali zapadejo po 31. juliju 1914, je ugotoviti brezuspešno zahtevo delnega plačila (§ 1 odstavek 2) s protestom in sicer tudi v slučaju, ako se je protestu odreklo. Prednike je po členih 45 do 47 men. reda o protestu obvestiti. Ako je storil delno plačilo tak dolжник, ki ima regres, sme razven zaznamka po odstavku 3 in razven pobotnice zahtevati tudi izročitev protesta o brezuspešno zahtevanem delnem plačilu.

Ako zahteva k regresu upravičeni menični dolжник povračilo od njega plačanega deleža od prednikov ali akceptanta, mora predložiti pri menicah, ki so zapadle pred 1. avgustom 1914, pobotnice in poverjen prepis protesta, če se je protestu odreklo, pa pobotnico in poverjen prepis menice: pri menicah, ki so zapadle ali zapadejo po 31. juliju 1914, je predložiti pobotnico o delnem plačilu in protest vsled neplačila delnega zneska.

7. Predstojеče določbe veljajo po svojem smislu tudi za čеke.

Vpliv višje sile pri menicah in čekih.

§ 9.

Ako je pri menicah in čekih brez razločka plačilnega kraja in dneva izstavitve prezentacija ali dvig protesta vsled nepremagljivih od vojne povzročenih ovir (višje sile) popolnoma nemo-goča, se podaljša plačilni rok, rok za prezentacijo v svrhu spre-jetja ali v svrhu plačila in rok za dvig protesta za toliko časa kakor je potrebno, da se lahko po odpravi zadržka meničnopravno dejanje opravi, najmanj pa za 10 delavnikov po odpravi zadržka. V protestu se mora po možnosti ugotoviti zadržek in čas, do kedaj je zadržek trajal.

Plačilo obresti.

§ 10.

V času, za katerega se je plačilo po §§ 1, 3, 4, 5, 8 in 9 odložilo, se mora plačati postavne ali po pogodbi določene višje obresti.

Rok za zastaranje in za tožbe.

§ 11.

Doba odloga se pri izračunanju roka za zastaranje in postavnih rokov za tožbe ne vračuni.

Odpoved.

§ 12

(1.) V času med 1. avgustom 1914 in dnevom objave te cesarske naredbe naznanjene odpovedi odlogu podvrženih terjatev je smatrati kakor da bi bile naznanjene 1. oktobra 1914; ako je pa terjatev na ta način v plačilo zapadla med časom, za katerega se je plačilo zapadlega zneska odložilo, se mora za ta čas plačati pogojene obresti.

(2.) Med dnevom objave te naredbe in 30. novembrom 1914 naznanjeno odpoved odložene denarne terjatve je smatrati kakor da bi bila naznanjena 1. decembra 1914.

(3.) Upniku za slučaj nepravočasnega plačila obresti, anuitet ali obrokov pogodbeno pristojeca pravica do odpovedi ali takojšnjega izterjanja glavnice se ne more uveljavljati, ako je dolžnik zaostal samo s plačilom obresti, anuitet ali obrokov, ki so zapale ali zapadejo v plačilo pred 30. novembrom 1914.

O poračunu.

§ 13.

Okolnost, da je terjatev po določbah te cesarske naredbe odložena, ne ovira poračunanja iste z drugo terjatvo.

Pravdni predpisi.

§ 14.

(1.) Sodnijsko postopanje o tožbah, s katerimi se zahteva plačilo terjatev, ki so po § 1 odstavek 2 deloma izvzete iz odloga, je nadaljevati brez ozira na stanje, v katerem se pravdno postopanje nahaja. Nove tožbe na plačilo terjatev so dopustne, če tudi se zahteva v njih plačilo cele terjatve. Tožbe pa, v katerih se zahteva le odložene zneske terjatev, je zavrniti. Na podlagi menic in čekov, ki so izstavljeni pred 1. avgustom 1914 in so zapadli ali zapadejo v plačilo po 1. juliju 1914, so dovoljene tožbe le glede zneska, ki je po § 1 odstavek 2 iz odloga izvzet.

(2.) Obsodba glede zahtevka, za katerega ob času izreka razsodbe odlog še velja, je dopustna; rok za izpolnitev zahtevka s stroški vred je pa določiti tako, da začne rok potekati še le od zadnjega dne postavnodoločene odločilne dobe. Ta dan in dan zapalosti terjatve je v razsodbi koledarično navesti.

Sodnijski odlog.

§ 15.

(1.) Pravdno sodišče sme na obtoženčev predlog glede zneskov ki so po § 1 odstavek 2 od postavnega odloga izvzeti, v razsodbi določiti tudi daljši kakor postavni rok, ako toženčev gospodarski položaj to opravičuje in ni s tem upnik nerazmerno na slabšem; ta rok pa ne sme prekoračiti dneva zapalosti ostanka terjatve ali, če terjatev ne znese nad 100 K, za terjatve z enakim zapalostnim dnevom postavno določenega roka.

(2.) Toženec mora dejske trditve, na katere svoj predlog opira verjetne storiti.

(3.) Sodišče lahko zahteva pri dovoljenju roka jamstvo.

(4.) Zoper dovoljenje ali odklonitev predlaganega plačilnega roka ni pravnega leka.

(5.) Te določbe nimajo veljave za terjatve iz menic ali čekov.

§ 16.

(1.) Dolžnik, ki terjatev priznava, sme pri okrajnem sodišču, v katerega okolišču ima upnik svoje bivališče, predlagati, da se upnika povabi k razpravi o določitvi plačilnega roka za oni znesek, ki je po § 1 odstavek 2 iz postavnega odloga izvzet.

(2.) Sodišče razsodi o plačilnem roku v priznalni razsodbi, ako jo upnik predlaga, ali ko se stranki glede visokosti terjatve poravnate in določitev plačilnega roka sodišču prepustite, v posebnem sklepu. Stroške razprave mora dolžnik upniku povrniti.

(3.) Določbe § 15 je uporabiti po njih smislu.

Izvršba.

§ 17.

(1.) Izvršilnih dejanj se glede odloženih terjatev ne sme dovoliti, dokler odlog traja, že dovoljenih izvršilnih dejanj se v tem času ne sme opraviti. Že uvedeno izvršilno postopanje se ne sme nadaljevati izvzemši izvršbo s prisilno upravo in prisilnim zakupom. Že dovoljeni predodkazani sklepi obdržijo veljavo. Z izvršbo izterjane zneske je razdeliti.

(2.) Izvršilna dejanja, katera se je opravilo, predno se je za cesarsko odredbo od 13. avgusta 1914 drž. zak. št. 216 pri izvršilnem sodišču zaznalo, ostanejo v moči.

(3.) Izvršbe v zavarovanje in začasne odredbe v prid odloženim terjatvam se ne sme dovoliti in opraviti.

Odgoditev izvršbe.

§ 18.

(1.) Izvršilno sodišče sme na zavezančev predlog pod pogoji §^a 15 odstavek 1 izvršbo za znesek, ki je po § 1 odstavek 2 iz postavnega odloga izvzet, odgoditi za dobo največ dveh mesecev, ako ne gre za izvršbo premičnin ali za izvršbo s prisilno osnovo zastavne pravice. Odgoditev ni dopustna, ako je pravdno sodišče v smislu §§ 15 in 16 že poprej plačilni rok dovolilo.

(2.) Pri dovoljevanju odgoditve izvršbe je uporabljati določbe § 15 odstavek 1 do 4 po njihovem smislu.

Sodnijski odlog za bojišče.

§ 19.

Osebam, ki imajo svoje bivališče (sedež) ali svoje stalno obratovališče v takem kraju, kjer je vsled vojnih dogodkov delovanje sodišča začasno ustavljeno, sme sodišče dovoliti odlog za obveznosti vsake vrste (§§ 15 in 16) in sme izreči, da pravni nasledki, katere se je dogovorilo za slučaj, ako se obveznosti pravočasno ne izpolni, ne nastopijo ali da se jih razveljavi. Izvzeta je le dolžnost plačevati zamudne obresti. Določbe § 18 je pri takih osebah uveljaviti brez ozira na kakovost terjatve, za katero se izvršba vodi.

Načelo reciprocitete.

§ 20.

Ako je upnikom, ki imajo bivališče (sedež) v tuzemstvu, izterjevanje zasebnopravnih terjatev v drugih državah omogočeno e v manjši meri ali z večjimi omejitvami, kakor so določene v tej cesarski naredbi, so podvržene terjatve upnikov, ki imajo v dotični državi svoje bivališče (sedež) enakim omejitvam.

Končne določbe.

§ 21.

Vlado se pooblašča, da sme v § 2 odstavek 1 do 7 in 9 do 10 in v §§ 3 do 8 te cesarske naredbe določene izjeme iz

splošnega odloga razširiti ali skrčiti ter določbe §§ 9 do 20 spre-
meniti, v kolikor pač to zahtevajo gospodarske potrebe.

§ 22.

1. Ta cesarska naredba stopi v veljavo dne 1. oktobra 1914. Istočasno stopite iz veljave cesarska naredba od 13. avgusta 1914 drž zak. št. 216 in ministerska naredba od 5. septembra 1914 drž zak. št. 237.

2. Z izvedbo te cesarske naredbe se pooblasti moj minister za pravosodje sporazumno z drugimi udeleženi ministri.

Dodatek.

Denarne zadruge opozarjam na določbe §§ 4, 5 in 6 te cesarske naredbe. V teh točkah se nahajajo določbe o izplačilu vlog na tekoče račune in na vložne knjižice ter določbe o dvigu naložene gotovine pri bankah in kreditnih zavodih.

Opozarjam tudi na določbe o menicah in čekih (§§ 8 in 9); važnost imajo te določbe za one posojilnice, ki se pečajo z meničnim kreditom ali ki so si denar na menice izposodile.

Ako bodo zadruge zahtevale, bom v prihodnji številki »Zadruge« ravno te določbe moratorija natančneje pojasnil.

Cesarsko naredbo je poslovenil pisatelj, ker do sedaj uradnega slovenskega izvoda še ni dobil v roke. Vsled naglosti prevod ne bo povsod lep, kar se naj v teh časih oprostí.

MILOŠ STIBLER:

Zadružništvo in vojska.

Vojnih časov, kakoršni so sedaj, naše zadružništvo še ni doživelo. Vedeli smo pač, da je treba za slučaj vojne v zadrugah posebnih priprav. Ljudstvo mora biti poučeno o varnosti zadrug, gospodarstvo v zadrugah pa mora biti urejeno tako, da s poslovanjem radi vojske ni treba prenehati. Vendar so bili to le splošni nauki, teorija, ki se prestavi v resnico in dejanje še le, ko slučaj vojske že nastane. Prva velika vojska je, ki jo doživi naše za-

družništvo, gotovo pa ni to zadnja. Zato je za bodoče čase treba zbrati zadrugne skušnje, ki jih doživljamo v sedanji vojski. Radi tega bi bilo dobro, ko bi vsaka zadruga od uradnega dne do uradnega dne zabeleževala vse posebnosti poslovanja, ki jih je povzročila vojska. Vse izkušnje posameznih zadrug pa bi se naj zbirale zopet pri zadrugnih zvezah ter istotam uporabljale pri nadaljnjem organizatoričnem delovanju.

Vse avstrijsko kmetijsko zadrugništvo je urejeno po nemškem vzorcu. Rajfajzen sam je deloval v Nemčiji in ima tam tudi celo vrsto izvrstnih učencev in posnemovalcev. Ni torej čuda, da smo še s posebnim ozirom na vsakojake ozke stike med Nemčijo in Avstrijo posnemali tudi nemško zadrugno delo, to tem bolj, ker je isto po svoji vrednosti resnično tudi posnemanja vredno. Mi smo potemtakem učenci zadrugarjev iz Nemčije, radi česar je prav umestno, da najpoprej povprašamo, kake skušnje je naredilo dosedaj, torej v prvih tednih svetovne vojske. kmetijsko zadrugništvo v Nemčiji. O tem nam poroča »Deutsche landwirtschaftliche Genossenschaftspresse«, glasilo Državne zveze kmetijskih zadrug v Nemčiji, sledeče:

»Pri zadrugnih denarnih centralah (zvezah) se je vznemirjenje denarnega trga močno opazilo. K sreči samo mimogrede, kajti že prihajajo poročila iz vseh dežel, da je kriza končana. Težave so nastale vsled neobičajnih dvigov, vsled omejitve pri dovoljevanju novih kreditov in vsled povišanja obrestnih mer. Razumljivo je, da se je na zveze ravno prve dni po mobilizaciji stavilo visoke zahteve. Ne morebiti radi tega, ker bi se bili vlagatelji bali za varnost vlog, — ne enega slučaja ni bilo, da bi bili vlagatelji iz tega razloga navalili na kako kmečko posojilnico — temveč vsakdo je pač v resnici rabil nekaj gotovine in če so posamezni vzdignjeni zneski tudi bili le majhni, tako je končna skupna svota vseh malih zneskov vendar bila velika. Ker se ni moglo vnaprej vedeti, kako dolgo bodo ti vzdigi trajali in kako se bodo še razvili, so mnoge zveze takoj v začetku izplačevale vedno le en del odpovedanega zneska. V teh razmerah bi utegnili na kmetih nastati veliko vznemirjenje, ako bi ljudstvo bilo nezaupno in nepoučeno. Toda poučno delo zvez, kakor tudi zdravi razum prebivalstva, sta zmagala, člani in vlagatelji niso delali posojilnicam prav nobenih sitnostij. Najlepši dokaz za to je dejstvo, da so že po prvih razburjenih dneh začele zopet prihajati vloge v posojilnice in v zveze in se že sedaj od mnogih strani poroča, da vplačila presegajo izplačila, torej več vlog, kakor vzdigov. Neka zveza

je imela začetkom avgusta 200.000 mark (marka = 1'18 K) dolga, sedaj (15. septembra) pa ima 500.000 mark naloženega denarja.

Zveze so dokazale, da so bile za nenadne velike zahteve popolnoma pripravljene, pri čemer so seveda našle veliko oporo v državni zadružni denarni centrali. Zveze so likvidne, kar zopet ugodno vpliva na likvidnost posameznih zadrug. S tem se utrjuje zaupanje kmetovalcev do kmetijskih zadrug in se na ta način kmetijsko zadružništvo bolj pospešuje, kakor z vsemi ostalimi sredstvi.«

Toliko o zadružnih denarnih centralah v Nemčiji. Stališče istih je mnogo ložje, ker imajo zaslombo v pruski državni denarni centrali, ki je dobila za zadružništvo iz državnih sredstev nič manj kakor 75 milijonov mark. S tem denarjem se dovoljujejo posojila zadružnim zvezam. Pri nas leže razmere drugače. Sicer se v Avstriji že leta in leta borimo za državno zadružno denarno centralo, toda doslej je še nismo dosegli, četudi je bil tozadeven zakonski načrt že dvakrat predložen državnemu zboru. Naše zadružne zveze so navezane same na-se in na složno sodelovanje članic. V teh drugačnih razmerah smo morali avstrijski zadrugarji tudi drugače delati, morali smo predvsem neprestano poučevati posamezne zadruge, kako zelo so navezane na samopomoč in kako morejo popolen uspeh doseči le v složnem sodelovanju s svojimi zvezami. Pred vsem posamezne zadruge urediti po zdravih poslovnih načelih, potem pa poslovati na zunaj le s svojimi zvezami. Vse tiste zvezne organizacije avstrijske, ki so ta nauk razširjale z uspehom, stoje danes dobro in trdno, razburjenost vojne dobe jim ni mogla do živega.

Kar se posebej tiče slovenskega zadružništva, se je isto od l. 1909 naprej nahajalo v neprestani krizi, in sicer vsled vednih vojnih nevarnostij na Balkanu. Naši zadrugarji se spominjajo, kak naval je nastal v takoimenovani bosanski aneksijski krizi l. 1909. Od takrat naprej se je ista igra ponavljala leto za letom, toda od leta do leta v manjšem obsegu, kar je deloma zasluga marljivega poučnega delovanja zadružnih zvez, deloma pa je tudi samo od sebe prišlo v ljudstvo spoznanje, da je napačno v času kake krize najpoprej nezaupati posojilnici ali denarnim zavodom sploh. Ljudstvo se je v tem oziru tekom zadnjih kritičnih let tako temeljito preobrazilo, da n. pr. v članstvu celjske Zadružne Zveze ni bilo ob pričetku sedanje svetovne vojske niti v eni posojilnici navala vlagateljev. Povsod treznost, vzdigovalo se je

le prve dni male zneske, ki so jih na vojsko odhajajoči v resnici potrebovali. Ker so naše posojilnice v zadnjih letih za svojo likvidnost mnogo storile, so tem prvim pomnoženim zahtevam tudi prav lahko ustregle. Ravno tako se je poslovanje v nadaljnih tednih razvijalo popolnoma mirno in iz mnogih stranij se poroča, da je tudi pritok novih vlog začel postajati inočnejši.

O zadružnih zvezah ni slišati nobenih pritožb. Kar se osebno tiče Zadružne Zveze v Celju, je le ta skrbela zadnja leta za lastno likvidnost in je imela ob času vojnega izbruha več stotisoč kron razpoložljivega denarja. Bila je torej v stanju ustreči vsem zahtevam svojih vlagateljev. Tudi v Zvezi je prvemu razburjenemu tednu takoj sledilo pomirjenje in razvoj docela normalnega poslovanja, kar je, to bodi ponosno pribito, posledica neumornega poučnega in organizatoričnega delovanja zadnjih let. Ni sicer med vsem članstvom še tistega vzornega skupnega delovanja v okvirju Zveze, kakor bi ga bilo želeti in kakor se ga je vedno priporočalo, vendar pa je napredek v tem oziru zelo velik in prinaša v sedanji kritični dobi že lepe sadove.

Kar se čisto posebej tiče kreditnega poslovanja naših posojilnic, poročajo posojilnice v Nemčiji doslej o sledečih izkušnjah: »Posebne korake je treba storiti glede bodočega dovoljevanja posojil. Vse zveze so opozorile na to, da morajo posamezne posojilnice dovoljevanje posojil omejiti. Isto velja tudi za zveze same. Tako razglša neka zveza, da se naj ustavijo posojila za stavbe in občinam. Treba je torej natančno presojati, zakaj se bo posojilo rabilo. Načelo kmetjskih posojilnic mora biti, da se ne presoja samo kreditazmožnost, temveč tudi vprašanje, ali je prosilec kredita nujno potreben ali ne. To presojanje se bo moralo vršiti sedaj še mnogo strožje.«

Vse to velja tudi za naše posojilništvo. Kjer je denarja dovolj na razpolago, naj se kreditiranje ne ustavi, vendar pa se naj dovoljujejo posojila le v najnujnejših slučajih, kajti nihče ne more vedeti, kaj nam prinese bližnja bodočnost. Zato bodi prva skrb sleherne zadruga, da je pripravljena z gotovo denarno rezervo za vse slučaje. Sicer je po najnovejšem moratoriju dovoljeno gotov del terjatev iztirjati, toda ne verjamem, da bo to imelo poseben uspeh, kajti od vseh strani se poroča, da kmetovalci ali ne morejo prodati svojih pridelkov, ali pa jih morajo dati za tako nizko ceno, da si z izkupičkom ne bodo mogli ravno mnogo pomagati.

S tem sem prišel do zadnje izkušnje, o kateri še hočem danes spregovoriti. Splošno se je namreč mislilo, da se v sedan-

jem času nikomur ne bo godilo bolje, kakor kmetovalcem, češ, le ti bodo lahko svoje pridelke spravili v denar za visoke cene. To pa je bilo pomotno. Izkušnja zadnjih tednov nas uči, da je po mestih v resnici postalo življenje neobičajno drago, na drugi strani pa kmetovalci svojih pridelkov še nikdar niso tako po ceni prodajali kakor ravno letos. Kje tiči vzrok? Medtrgovina! Sedaj je prilika za slehernega, da vidi potrebo kmečke nakupne in prodajne zadružne organizacije. Vse pridelke zadružno prodajati, vse potrebščine zadružno kupovati, to bo moralo postati v bodoče načelo vsega našega kmečkega gospodarskoorganizatoričnega dela.

Ne zlorablajte moratorija!

Zakon o moratoriju, ki se je prvotno glasil tako strogo, je bil s spremembami in dopolnili vedno bolj ublažen, kajti skazalo se je, da bi se z brezpomembnim podaljšanjem plačilnih rokov dolžnikom ustavilo popolnoma gospodarsko življenje. V današnjem kompliciranem gospodarstvu ima vsak izmed nas celo vrsto dolgov in terjatev. Dolgujemo služinčadi mezdo, katero plačujemo nazaj, dolgujemo obrtniku, ki izvršuje za nas razna dela, itd. in smo naopak upniki svoje posojilnice, kjer imamo naložen svoj denar, in dr. Ko bi vsi ti medsebojni gospodarski odnošaji bili z moratorijem brez izjeme na daljšo ali krajšo dobo prekinjeni, bi bilo izključeno vsako obrtniško ali industrijsko in trgovsko, pa tudi kmečko proizvodnjo. Mi smo že tako navajeni na kreditno gospodarstvo, da bi se s prekinjenjem vsega kredita vsled moratorija ustavilo vse delo.

Izpremenjeni zakon o moratoriju že stremi za tem, da bi omogočil delovanje obrtniških podjetij in izključuje zato iz moratorija v glavnem taka plačila, ki so neobhodno potrebna za obrtniško obratovanje. Vkljub temu pa je še vedno vsako gospodarsko življenje zelo otežkočeno in ljudstvo bi moralo samo gledati na to, da moratorija ne zlorablja in tako ne ovira gospodarskega delovanja. Treba je namreč upoštevati vzrok, zakaj je bil vobče moratorij izdan. Hotelo se je z njim varovati v prvi vrsti v vojsko poklicane državljane in torej tudi one, ki so imeli do sedanjih

vojakov terjatve. Ono občinstvo pa, ki se ga vojni dogodki v gospodarskem oziru niso tako težko dotaknili, ozir. ki mu ni bilo treba obleči cesarske suknje, bi se moralo potruditi, da obdrži obrat v raznih podjetjih vsaj v toliko, da bi se čas vojske pretrpel brez škod. Ni torej prav, če uživa ugodnosti moratorija tudi tisti, kateremu niso bile namenjene in ki bi mogel celo prav lahko svoje dolgove plačati. Kdor le količkaj more, naj svoje dolgove plačuje tako kakor bi to storil, če bi moratorija ne bilo. Saj je tudi to patriotična in moralna dolžnost. Zmešnjav, ki se pojavijo v vojnem času, ne smemo povečevati še s tem, da bi izven bojišča prizadjali težke rane gospodarski dobrobiti posameznika. To so prav dobro razumeli v Nemčiji, od koder se nam poroča, da so vojaški poveljniki odvzeli vse vojaške dobave takim tvrdkam, ki so odpuščale delavstvo in uradništvo. Storili so to samo zaradi tega, ker so dotične tvrdke s svojim postopanjem škodile ne samo svojim uslužbencem temveč tudi celi vrsti drugih oseb, ki so na usodo teh uslužbencev navezane. Delavec brez službe mora omejiti svoje potrebščine na minimum, vsled česar spet trpi trgovina, obrt in industrija, ki so potem spet od svoje strani primorane oškodovati se za zmanjšanje svojega zaslužka pri svojih uslužbencih, ti spet pri svojih dobaviteljih itd. — je to pravi začarani krog gospodarskega življenja.

Zato se je tudi že celo nasvetovalo, da bi ravno sedaj tisti, ki to zmorejo, manj štedili in si prizadevali z nakupovanjem in naročili omogočiti velikanski masi obrtniškega, trgovskega in tovarniškega delavstva kruh ter zaslužek, kratko, vsi resni ljudje pravijo danes, da je dolžnost nas vseh, z vsemi svojimi silami obdržati naše gospodarstvo v normalnem tiru, t. j. prizadevati si na vse kriplje vzdržati obrate kakor da bi vojske ne bilo. Če bi mi vsi govorili danes tako kakor hvala Bogu doslej le še nekaterniki, češ, »da je vseeno, da naj gleda vsak na sebe«, bi se težke posledice vojske gotovo povečale. Naopak pa, če si bomo vsi prizadevali, ohraniti to, kar smo skozi leta s trdom dosegli, ne bomo vojskinih posledic niti tako zelo čutili. Ne mislimo samo nase, temveč tudi na celoto in ne pozablajmo onih, ki so nam služili v miru in katerih bomo rabili tudi še po vojski. Kaj bi mogli izhajati v miru brez svojega krojača, čevljarja, trgovca, ki nam izdeluje in prodaja potrebne reči, brez tovarnarja, ki izdeluje orodje za našo gospodarstvo in domačijo, itd. — brez cele te vrste podjetnikov, ki so nam neobhodno potrebni. Se li torej spodobi, zapuščati je v vojskinem času?

Posebno kmečko ljudstvo, za katero je prišla sedaj doba prodajanja poljskih pridelkov, bi si moralo vzeti k srcu našo razpravo. Na vsak način bi se ne smelo posluževati moratorijevih ugodnosti, če mu to ni neobhodno potrebno. Na jesen bi bil gotovo vsak poravnal svoje dolgove pri kovaču, kolarju, krojaču, čevljarju, trgovcu, pri posojilnici itd. — zakaj bi torej tega tudi sedaj ne storil, ko se ga k temu ne more v polnem obsegu siliti? Kako pridejo ti, ki komaj čakajo na jesensko prodajanje pridelkov, do tega, da bi sedaj ne dobili niti nujno potrebnega denarja za vsakdanje življenje? Oni seveda tudi ne plačujejo tistim, katerim so dolžni, t. j. veletržcem in tovarnarjem. Ti spet prevalijo pomanjkanje zaslužka naprej, dokler ne pridejo zopet na vrsto uslužbenci, katere odpuščajo iz služb, ali jim pa prikrajšajo zaslužke ter jih tiščijo v bedo. In na koga naj zvalijo ti siromaki svojo revščino? Njim grozi edinole še pomanjkanje in glad. Svojemu želodcu pa mora žalibog vsakdo streči tudi v času moratorija. Zato naj ne gleda vsak samo na sebe temveč naj upošteva položaj vseh, ki bi bili oškodovani vsled njegovega ravnanja in spoznal bode, da že človekoljubnost sama veleva, ne zlorablja moratorija, ne shranjevati denarja v nogavicah ali kjerkoli, temveč plačevati in izpolnjevati svoje dolžnosti kolikor le moremo.

K denarnemu obratu naših kmečkih hranilnic in posojilnic.

Dopis z dežele.

Vsaka jesen pomenja za naše kmečke hranilnice in posojilnice pritek denarja, kateri ostaja deloma trajno naložen kot prihranek, deloma pa se prihodnjo spomlad zopet izplača za obrat v kmečkem gospodarstvu (nakup živine, plačevanje delavcev itd.) Letos nismo imeli najslabše letine; priraslo je precej in spravilo se je vse navzlic mobilizaciji še dosti gladko pod streho. Tudi cene za poljske pridelke in za živino so srednje ali celo ponekod prav dobre. Pride ali prišlo bo precej denarja v naše vasi in treba je, da se bo to poznalo tudi v računih naših kmečkih denarnih

zavodov. Načelstva imajo skrbeti za to, da vojno vznemirjenje ne prepreči dotoka denarja v naše zavode in da ostane njih poslovanje kolikor le možno nedotaknjeno.

Mnogi vkladatelji in dolžniki se bojijo dati denar iz rok v domnevanju, da bi ga ne dobili, kadar bi ga nujno potrebovali. V današnjem času pa vsak gleda na to, da ima vsaj nekaj gotovine pri rokah. Vendar pa se da ljudem razložiti, da je tak pomislek popolnoma brez podlage. O težkočah pri izplačevanju se je dalo v nekaterih slučajih govoriti v začetku vojne in to samo glede starejših vlog. Danes pa gre izplačevanje že prav gladko in kar se tiče **novih** vlog, popolnoma brez težkoč. To je treba torej vlagateljem pojasniti.

Kmečke hranilnice in posojilnice naj novih vlog ne porabljajo za nova posojila, temveč naj gledajo, da imajo denar za vse slučaje pri rokah, ako bi ga trebalo izplačati. To dosežejo najlepše na ta način, ako vpošljejo denar iz novih vlog Zadružni Zvezi, katera jim lahko vsak čas pomaga.

Skrbimo za to, da cirkuliranje denarja ne zastane. Zbirajmo ga v naših zavodih, da nam bogvekam ne uteče iz rok in da ga kasneje ne bode treba po dragih obrestnih merah iskati! Z opominjanjem k varčevanju pa koristimo tudi kmetovalcem in obrtnikom samim. Znani so nam slučaji, da so drugače varčni ljudje za čase vojne z neke obupne nepremišljenosti začeli denar razmetavati. To je silno škodljivo postopanje! Vojna bode prej ali slej končana in življenje se bode gibalo po stari poti naprej. Naj si bi izpadla vojna tudi neugodno — česar pa pri razsodnem premostrivanju položaja ni pričakovati — bogvekakih gospodarskih sprememb ni pričakovati in zato je staro, skrbno gospodarstvo na mestu ravno tako kot doslej. Naše kmečko ljudstvo se je doslej pokazalo za trdnejše in vsakemu črnogledju nedostopnejše kot meščanstvo; upamo, da tako tudi ostane.

Vojna posojilnica.

Dne 19. septembra 1914 je izšla cesarska odredba glede ustanovitve »vojne posojilnice«, drž. zak. št. 248. Nemčija je tako vojno posojilnico (Kriegsdarlehenskasse) dobila že 4. avgusta l. l. Imela je pred očmi enako akcijo iz l. 1870, ko so se ustanovile podobne zasilne posojilnice po navodilih Šulce-Deliča v posameznih nemških državah.

Avstrijska »vojna posojilnica« se sicer ne ozira mnogo na kreditne potrebe kmetijstva, temveč posebno na kreditne potrebe **trgovine in obrti**; vendar pa je tudi za kmečko združništvo zanimivo in potrebno, da se o njej podučí. § 1 cesarske odredbe namreč izrecno pravi, da se je ustanovila vojna posojilnica z namenom »zadostiti pomnoženim kreditnim zahtevam trgovcev in obrtnikov, v kolikor je ta pomnožitev nastala vsled vojnega stanja«. Ne bo se torej dajalo posojil, ki niso s sedanjim vojnim stanjem v nobeni zvezi. Vojna posojilnica hoče s tako podporo obrti in trgovine doseči, da bi bilo tudi v vojnem času kaj dela in zaslužka za legije delavcev, katerim grozi vsled brezposelnosti beda in pomanjkanje. V ta namen bode dajala vojna posojilnica (centrala na Dunaju kakor podružnice) **posojila proti zastavi**.

Po § 5 cesarske odredbe o vojni posojilnici se ne bodo dajala nižja posojila ko po K 100'— in to po navadi ne dalje ko za 3 mesece; le v izjemnih slučajih se bode dobilo posojilo za 6 mesecev. Vojna posojilnica nikakor ni dolžna dati vsakomur posojilo, saj mora varčevati s svojimi sredstvi. Zato lahko kako prošnjo zavrne, ne da bi navedla vzroke; lahko pa se v vsakem slučaju podučí, v kak namen se posojilo rabi ter lahko določi tak način izplačila, da je poraba v svrhe, ki bi se ne zlagale s ciljem vojne posojilnice, izključena. § 8 določa, da naj bo obrestna mera posojil za 1⁰/₀ višja ko ona, po kateri eskomptira avstro-ogrška banka tisti čas menice. § 9 pravi, da se poslovni stroški lahko vnaprej od posojila odtegnejo.

Vojna posojilnica ne bode dajala posojil drugače kakor proti zastavi (§ 6). Zastavi se lahko:

a) vse blago (trgovsko), kar ga leži v tostranski državni polovici in ni nevarnosti, da bi se pokvarilo; dalje poljski pridelki, rudnine in obrtniški (industrijski) izdelki. Zastava tega blaga se mora označiti z napisi ali tablicami. Posojila se lahko dajo do polovice, izjemoma celo do dvetretjinske vrednosti — kakor se pač dotično blago lažje ali težje prodá.

b) tuzemski, državni ali z državnim dovoljenjem izdani vrednostni papirji, in sicer po oni kvoti kurzne ali tržne vrednosti, kakor se bo določila v poslovniku. Vrednostni papirji, kateri se ne glase na imena, se morajo pri vojni posojilnici založiti.

c) druge vrednostnice, katere smatra ravnateljstvo vojne posojilnice z dovoljenjem finančnega ministra za dopustne. V tem oziru je misliti pred vsem na različne inozemske vrednostne papirje.

(§ 7) V posebnih slučajih se bode zahtevalo poleg zastave še poroštvo tretje varne osebe; gre tu za slučaje, da je blago, ki se ga zastavi, podvrženo velikim spremembam v cenah.

Zastavljeno blago jamči za glavnico, obresti in stroške. Stroške si lahko, kakor smo že poprej izvajali, posojilnica takoj pri izplačilu odtegne. Ako se posojilo ob zapalosti ne vrne, je potem vojna posojilnica upravičena zastavljeno blago brez sodnijskega postopanja prodati. To pravico ima tudi v slučaju, da se razglasi nad premoženje dolžnika konkurz. Potom javne dražbe pa lahko vojna posojilnica zastavljeno blago sama kupi.

Posebnost posojil iz vojnih posojilnic obstoji v tem, da se ne izplačajo v kovanem denarju ali bankovcih temveč v neobrestovanih blagajniških nakaznicah (§ 3). Take nakaznice (posebne vrste bankovce) bode izdajalo ravnateljstvo vojne posojilnice sorazmerno z množino posojil. Te nakaznice morajo sprejemati vse državne blagajne in uradi v nominalni vrednosti. Podrobna določila o izpeljavi in drobljenju teh nakaznic (bankovcev) izda finančni minister. Skupna vsota teh nakaznic pa ne sme presegati zneska 500 milijonov kron; nadzorstvo vodi kontrolna komisija za državne dolgove. Predno se te blagajniške nakaznice vojne posojilnice izdajo, se jih bode javno opisalo.

V zasebnem prometu ni nikdo primoran teh nakaznic sprejemati. Ker pa je finančni minister izdal pooblastilo § (4), da sklene vojna posojilnica z Avstro-ogersko banko pogodbo, po kateri ta njene blagajniške nakaznice sprejema in zamenjava v polni vrednosti, se jih najbrž tudi privatniki ne bodo branili. Blagajniške nakaznice vojne posojilnice bodo ravno tako varovane pred ponarejanjem kot bankovci (§ 14). Umaknilo se jih bode pa iz prometa najkasneje eno leto po sklenjenem miru (§ 13).

Vojna posojilnica ima svoj sedež na Dunaju. Podružnice se bodo po potrebi in odredbi finančnega ministra ustanovile v vseh večjih krajih tostranske državne polovice. Obrat se bode izvršil na račun države. Poslovník in firmo vojne posojilnice določi finančni minister; v trgovski register se firma vojne posojilnice ne vpiše

(1). Upravo prevzame glasom posebne pogodbe med finančnim ministerstvom in avstro-ogrsko banko slednja. Finančni minister nadzoruje upravo, pri kateri delujejo od njega določeni državni uradniki. Uprava se vodi po trgovskem načinu in ločeno od ostalih bančnih prostorov. Ravnateljstvo vojne posojilnice bo sestavljeno iz vladnih organov in zastopnikov avstro-ogrske banke; pritegnili se bodo tudi strokovnjaki iz bančnih, trgovskih in obrtniških krogov; na isti način se bodo sestavila tudi vodstva podružnic.

Pričetek poslovanja vojne posojilnice in otvoritev posameznih podružnic naznani finančni minister; tudi imena članov osrednjega ravnateljstva in podružničnih vodstev se mora naznaniti.

Dobiček na obrestih se po odtegnitvi upravnih stroškov porabi za pokritje eventuelnih zgub in tudi za izplačilo blagajniških nakaznic (§ 12).

Vojna posojilnica je oproščena pridobninskega in rentnega davka. Vse njene knjige in zapiski, potem vse od njenih organov podpisane listine so proste kolekov in neposrednih pristojbin.

MILOŠ STIBLER:

Trideset let združnega dela.

(Nadaljevanje.)

Odborova seja dne 27. avgusta 1901.

»Sklene se izvoliti posebni odsek obstoječ iz treh udov, kateri določujejo po razmerah časa vse potrebno glede politične vsebine lista »Domovina«. Izvolijo se gg. Dečko, dr. Sernec in dr. Vrečko«.

Odborova seja dne 27. avgusta 1901.

»G. dr. Dečko poroča o dosedajšnjih pogajanjih glede odkupa tiskarne ter razloži, na kak način bi se stvar najložje izpeljala. Sklene, se, da prevzame Zveza tiskarno D. Hribarja in izdajo lista »Domovina« v lastno oskrbo odnosno izvrševanje. Predno se napravijo dotične pogodbe, mora se tiskarna ceniti po nepristranskem tujem strokovnjaku natančno in vestno. Celjski odborniki Zveze in tajnik se pooblastijo, da pripravijo vse, kar je potrebno za sklep pogodbe.

Kot člani se sprejmejo naslednje posojilnice: Komen, Šmiklavž pri Ormožu, Sv. Trojica v Slovenskih goricah, (slovenska) Ribnica, Vrhnika, Škofja loka, Šmartin na Paki, Narodna v Radečah. Okrajna posojilnica v Radečah se je iz Zveze izključila, in se ta sklep odobri.

Sklene se posojilnico v Marenbergu takoj revidirati. Revizorju se pridruži tudi g. podpredsednik dr. Ivan Dečko«.

III. poučno zborovanje koroških slovenskih posojilnic dne 29. avgusta 1901 v Celovcu.

»Dnevni red:

1. Poročilo in posvetovanje o novi združni postavi in obvezni reviziji.
2. Pouk o sestavi letnih računov.
3. Razni nasveti.

Točno ob dveh popoldne otvori predsednik g. M. Vošnjak zborovanje ter predstavi zastopnika c. kr. vlade, tajnika deželne vlade g. viteza Rainer-Harbach-a. Zastopane so na shodu vse koroške slovenske posojilnice po odposlancih, katerim se je pridružilo tudi lepo število drugih domoljubov. Shod je počastil med drugim tudi štajerski državni poslanec dvorni svetovalec g. dr. Friderik Ploj, nadalje g. notar Anton Svetina, g. Vekoslav Legat in drugi. V imenu Zveze in kot poročevalci so bili iz Celja navzoči gg. predsednik Zveze Mihael Vošnjak, podpredsednik in pravni zastopnik dr. Ivan Dečko ter revizor in tajnik Franjo Jošt. Vseh udeležencev je bilo ca. 65 na shodu.

K točki 1. Poročilo in posvetovanje o novi združni postavi. Otvorivši zborovanje pozdravi predsednik prisrčno vse navzoče ter v kratkem razloži namen shoda, ki mu je ta, poučiti in dajati pojasnila na razna vprašanja. Nadalje poudarja pomanjkljivost združnega zakona, ki potrebuje, kakor je pokazala mnogoletna nujno izkušnja, poprave, oziroma preuredbe v mnogih ozirih, tako glede določbe, da sme upnik seči na premoženje posameznega združnika, če smatra posojilnico samo za premalo varno. To se sme sedaj vsled posredovanja vlade zgoditi le, če je popolnoma jasno dognano, da posojilnica zares ne daje zadostne varnosti. S tem je velika nevarnost za posojilnice odstranjena. Dalje naznanja, da je postava za obvezno revizijo (pregledovanje) posojilnic od zbornice poslancev v državnem zboru že sklenjena in da je potrjenje od gosposke zbornice brez dvombe pričakovati.

Naglaša končno posebno važnost zaupnosti oseb, katere vodijo naše posojilnice, kajti od njih je močno odvisen kredit naših posojilnic.

G. dr. Dečko razpravlja o razvoju slovenskega posojilništva od leta 1873 naprej. Posojilnic, katere so član Zveze slovenskih posojilnic v Celju, je sedaj 102, ki so imele, kakor kaže X. »Le-topis« za leto 1889 nad 36 milijonov kron aktiv, to je premoženja upravljati. Ta ogromna svota nam je lahko porok boljše bodočnosti. Koroške posojilnice same izkazujejo do 4 milijone kron aktiv. Torej je denarja dovolj, da se lahko gre vsakemu prošniku, ki je zaupanja vreden, na roko. Pri tem pa je seveda strogo paziti na to, da se denar varno izposojuje, da se ne izgubi niti najmanjša svotica. Vsak nered v tem oziru, ki bi morda sedaj obstal, je potreba energično odpraviti. V tem oziru pa skrbi največ Zveza, kajti njen prvi in poglobitni namen je, pospeševati zdrav razvoj slovenskega posojilništva ter ga privedi do trajnega ugleda.

Ker je torej tudi državi na tem, da se gospodari vestno in previdno, je sprožila ista sporazumno z veščaki v posojilništvu raznih avstrijskih narodov obvezno revizijo. Dosedaj, ko ni obstojal noben obvezni zakon o reviziji, so se združevale posojilnice v Zveze, ki so nastavljale popolnoma večče in strokovno izobražene revizorje, kojim je jedini poklic revizija in podučevanje posojilnic, to je dobro in vestno pregledovanje računov, računskih knjig, bilanc, denarja, menic itd. Načrt obveznega revizijskega zakona obsega določilo, da mora biti v Zvezi združenih najmanj 50 posojilnic, da se ista kot takšna potrdi, ali pa vsaj vse posojilnice ene dežele, če jih je vseh manj kot 50. Naša Zveza ima strokovnjaka, ki je za ta težavni posel povsem sposoben in je isti dosegel že mnogo koristij. Po novem revizijskem zakonu se bodo morale one posojilnice, ki ne bodo član kake oblastveno koncesijonirane Zveze, podvreči vladnemu nadzorovanju, torej revizorjem, katere bode nastavljala oblast sama; n. pr. za Koroško deželna sodnija v Celovcu. Ta seveda tudi ne bode zastonj delal in bode najbrže človek, kakor nas izkušnje uče, ki ne bode imel srca za naše slovensko zadružništvo. Njegovo poročilo bode potem seveda bistveno drugače, nego ono zvezinega revizorja.

Revizor naše Zveze ne bode samo stikal po nepravilnostih, ampak on bode skrbel v prvi vrsti tudi za to, da se nered odpravi. Seveda bode tudi našega revizorja nadzorovala vlada in mu dajala navodila za pravilno delovanje. Sedaj se žal večkrat pripeti, da se revizorjevi nasveti in želje prezirajo. Za bodoče bode pa to

drugače, ker bodo po novem zakonskem načrtu šla revizorjeva poročila na ministerstvo, ki bode skrbelo tudi s kaznimi, da se bodo nedostatki po revizorjevem nasvetu odpravili. Sicer se pa more že sedaj v splošnem pohvalno povdarjati, da velikih neredov pri naših posojilnicah sploh ni in da so se posojilnice po večini ravnale po sprejetih navodilih.

Na predlog g. govornika se soglasno sklene, da se vloži prošnja na gosposko zbornico za pospešitev zakona o obvezni reviziji. Govor g. dr. Ivana Dečko se je vzel z glasnim odobravanjem in pritrdjevanjem na znanje.

G. predsednik je na to naglašal, da bi slovenske posojilnice na Koroškem nikakor ne mogle svoje Zveze ustanoviti in na vprašanje g. Ferjančiča, kaj bode v tem oziru z nemškimi konzervativnimi posojilnicami, ako bodo same sebi pripuščene, ker same ne tvorijo 50 zadrug, odvrne, da se nemške konzervativne posojilnice lahko združijo v Zvezah nemških konzervativnih posojilnic v sosednih deželah, tako, kakor so se združile slovenske posojilnice s celjsko Zvezo. Na ta način bode vsem vstreženo. Sploh pa je vsaka združitev posojilnic z različnim uradnim jezikom po § 3 zakonskega načrta izključena. Torej mi z Nemci nikakor ne moremo tvoriti ene celote ali združitve, ker bi se v tem slučaju niti ne mogli posluževati svojega materinega jezika in bi drugim na ljubo se morali ukvarjati s tujim nemškim jezikom.

K točki 2. Pouk o sestavi letnih računov. Zvezni tajnik in revizor g. Franjo Jošt razloži, zakaj je želel, da se stavi ta točka na vspeled današnjega zborovanja. On pri tej točki ne namerava obširno razpravljati, kako se sklepajo v svrhu bilanciranja uradne knjige, dnevnik, razdelniki in kako se napravi pravilno inventura, ker je to vsem posojilnicam brez izjeme že neštetokrat razložil ali osebno ali pismeno, zlasti o priliki revizij in ob času, ko je spisoval Letopis. Pač pa hoče pri tej važni točki opozoriti upravitelje posojilnic na nekatere važne postavne določbe in predpise pravil, s katerimi se je potreba natančno seznaniti. To spoznanje je prvi pogoj dobremu uradovanju.

Od revizorja se zahteva mnogo, pri tem pa se žal večkrat prezira, kaj je pravzaprav njegov delokrog. Včasih se pripeti, da se hoče njemu naložiti delo, za katero bi potreboval samo pri eni posojilnici več kot teden dnij časa. To pa ni mogoče, ker je prvič revizorjeva naloga le podučevati in na napake ter nepravilnosti opozarjati ter zahtevati njih odpravo po načelstvu poso-

jilnice, na drugi strani pa to ni mogoče tudi zaradi tega, ker je v Zvezi posojilnic 102, medtem ko je v letu le 52 tednov.

Skrb načelstev mora torej biti, da odpravijo po izvršeni reviziji to, kar je revizor grajal ter se naprej deluje tako, kakor je on naročil. Kadar je sklenjen letni račun, kar navadno mora biti do konca meseca marca vsacega leta, je potreba istega razpoložiti na splošni vpogled ter pozvati računske pregledovalce, da račun z glavnimi in pomožnimi knjigami primerjajo ter se prepričajo, ako je bilanca pravilno sestavljena. Tudi morajo računski pregledovalci poročati pri občnem zboru o računskem zaključku ter istemu staviti nasvete, kako se naj bi razdelil čisti dobiček, ako isti ne pripada že glasom pravil v rezervo. Delokrog teh računskih pregledovalcev se pa skoro povsod mnogo premalo uvaža in vendar je tako težaven, kakor je važen. Pregledovalec računov nikakor ne sme biti peto kolo, ampak on mora biti razumen mož, ki svoj posel zastopi in ga zna tudi zadostno izvrševati.

Poslovanje posojilnic se je tekom zadnjih let, odkar je začela Zveza izvrševati intenzivne revizije, mnogo izboljšalo, čeprav isto še ni dospelo do vrhunca dovršenosti.

Gosp. revizor razpravlja potem še obširno o drugih pogreških, nanašajočih se na pravilno sestavljanje letnih računov, o raznih zapisnikih itd. ter razklada prav razumljivo zadevne postavne določbe zadružnega zakona od 9. aprila 1873. Tudi ta govor se je vzel z odobravanjem na znanje ter se je k istemu razvila živahna razprava.

Oglasil se je g. Fr. Reš, načelnik posojilnice v Velikovcu radi oddajanja posojil ter želel, da bi vse posojilnice enako postopale. G. dr. Dečko je kot pravni zastopnik odgovarjal na to važno vprašanje ter je zlasti poudarjal, da se mora preskrbeti za vsako dovoljenje posojila v smislu pravil odborov sklep. Kdor bi drugače ravnal, tega zadene samega vsa odgovornost, ki pa lahko poseže tudi globoko v njegov žep. G. Jože Kraut, načelnik posojilnice v Šmihelu, polaga posebno na srce red vsem posojilničnim uradnim osebam ter omenja, da so tudi pri šmihelski posojilnici spoznali za potrebno, spraviti se iz privajene lagodnosti ter se enkrat posvetiti skupnemu delu. Sklicala se je namreč odborova seja v namen, da se pregledajo vsa dolžna pisma in druge uradne stvari ter so pri tej priliki sedeli skupaj in se posvetovali celih 12 ur, pri katerej priložnosti so iztaknili marsikatero že zastarelo hibo ter ukrenili vse, da se spravi poslovanje zopet v pravi tir. Tega se res še danes vsi veselijo in se bodo v bodoče še večkrat sešli

na take seje. Tako postopanje priporoča tudi vsem drugim posojilnicam, ker kjer se gospodari s tujim imetjem in denarjem, tam se mora delati tudi vestno in previdno.

G. predsednik razlaga na to pravilno ravnanje v tem oziru poudarjaje prav posebno, da se naj spiše o vsaki seji, zlasti če se dovoljujejo posojila, pravilni zapisnik, ki naj se nahaja v vezani knjigi in ki naj nosi podpise vseh pri seji navzočih odbornikov s pristavkom, kako so glasovali. Navzočih mora biti vedno najmanj toliko odbornikov, kolikor jih je po pravilih potreba, da so sklepčni. Ako se pa nahajajo kje še slučajno takšne hibe, kakor je omenjal g. Jože Kraut, naj se spraviio v seji v razgovor in se naj potem, kar je mogoče odobriti, odobri, drugi nedostatki pa se morajo brezobzirno odpraviti. Ako so se posojila dala brez pravih sejnih sklepov in ako se pri seji konstatuje, da niso zadosti varna, naj se primerno zavarujejo, ali pa naravnost izterjajo. Za slučaj, da ne bi bilo vse iztirljivo, nosijo seveda odgovornost tisti odborniki, ki so posojilo nepostavno izplačali.

G. Vekoslav Legat omenja, da se ponekod premalo upošteva denarni položaj porokov in da se naj pri dovoljevanju posojil gleda v prvi vrsti na kmetško ljudstvo in na povsem zanesljive dobre poroke.

G. dr. Dečko opomni glede poslovanja še, da bodi posojilnica posebno previdna tedaj, ako pride prosilec iz okrožja druge posojilnice. Če mu domača posojilnica ne posodi, gotovo posojila vreden ni. Seveda so pa tu pa tam izjeme mogoče, ali teh naj bode prav malo. Strogo naj se pazi na to, da shranjujeta ključne blagajnice dva odbornika, vsak po enega, ne pa eden vse. Glede poročta velja: Kdor je porok, ostane porok, dokler ni vrnjeno posojilo. Če pa porok čuti nevarnost, potem mora posojilnica na njegovo zahtevanje zoper dolžnika postopati ter gledati, da se dolg ali z vknjižbo zavaruje ali pa še prej iztirja.

(Nadaljevanje sledi.)

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Prepoved izvoza Tomaževe žlindre in moke iz Nemčije, Nemčija je s 24. septembrom prepovedala vsak izvoz Tomaževe žlindre in moke.

Vojna in trgovinske pogodbe s sosednimi državami. Vojno stanje med več evropskimi državami je uničilo tudi trgovinske pogodbe, katere so med njimi obstojale. Našim carinskim uradom se je ukazalo, da vse blago iz sovražnih nam držav obdačijo po avtonomnem carinskem tarifu. Enako postopajo carinski uradi sovražnih držav. Blago iz neutralnih držav se obravnava po dosedanjem načinu v smislu trgovinskih pogodb. Iz Sp. Štajerskega se izvažajo veliko vina. Od sovražnih nam držav pridejo v tem oziru v poštev Belgija, Srbija in Velika Britanija. Uvažajo pa k nam od sovražnih držav največ vina Francoska. Sedaj bo torej prilika, da domače naravno kakor šumeče vino izpodrine neljubega konkurenta.

Duplikati blagajničnih ključev. Češke zadruge so začele pošiljati duplikate blagajničnih ključev zvezi, češ, da so tam najvarnejše shranjeni; zguba ali oškodovanje je izključeno in so zabranjene mnogoktere sitnosti.

»Tipična dežela zadružništva.« Tako imenujejo v mednarodnih zadružnih krogih italjanski del Tirolske. Prva hranilnica in posojilnica v južnih Tirolih je bila ustanovljena l. 1873. L. 1911 je bilo v tej deželici, ki glede površine in prebivalstva ni večja ko Sp. Štajerska, 168 rajfajzenovk z 22.378 člani in bilančno vsoto 31 milijonov kron. Poleg posojilnic pa obstoja 250 konzumnih zadrug z 32.000 člani in 8.709.000 K aktiv, dalje 403 kletarske, mlekarske in sušilne zadruge; v tem številu torej še ni mizarških, pekovskih zadrug, zadružnih elektrarn in dr. Vidi se, da število posojilnic zdatno zaostaja za številom prodajnih in produkcijskih zadrug. To je tudi pravilno. L. 1895. se je ustanovila za to cvetočo zadružništvo zveza, ki šteje 453 članic (1912); za denarno sporavnavo služi »Katoliška banka za Južno Tirolsko«, ki ima za 1.316.000 K deležev in s hranilnimi vlogami nad 39.397.613 K naložb. Za konzumne zadruge je ustanovila zveza posebno centralo, ki je prodala l. 1912 za 7.684.000 K blaga. Poleg tega pa še obstoje 4 velike zadružne banke; med njimi je največja tridentinska, ustanovljena l. 1886; njena bilanca za l. 1912 je izkazovala za 52 milijonov kron aktiv. Italjanov je v Južnih

Tirolih komaj toliko kot nas spodnještajerskih Slovencev, vključ temu pa so gospodarsko neprimerno bolj organizirani in situirani. To napravi delavnost in energija.

Poraba umetnih gnojil v nekaterih evropskih državah.

Po cenitvah se je porabilo l. 1912 v Avstriji 5,451.900 met. stotov umetnih gnojil in na Ogrskem 2,293.100 stotov; to je zelo malo, ker je Nemčija v istem letu porabila 59 milijonov stotov in celo majhna Belgija, dežela, ki je komaj večja ko Štajerska, 5,249.148 met. stotov. Pri nas je torej poraba umetnih gnojil še vedno premajhna; s tem zgubivamo leto za letom velika premoženja, ker nam daje zemlja mnogo manj ko bi nam lahko dala.

Zadružno vnovčevanje živine na Pomoranskem. V »Deutsche landwirtschaftl. Genossenschaftspresse« čitamo: »Pomoransko je tista pruska pokrajina, v kateri se je misel zadružnega prodajanja živine posebno uživala. Iz te pokrajine so poskusili kmetje l. 1912, ko se je pojavilo navidezno pomanjkanje mesa, priti naravnost z mestnimi upravami v dotiko in skleniti trdne pogodbe za dobavo klavne živine. Značilno je, da so ustanovili prve take zadruge mali posestniki, da se ubranijo nereelnega postopanja posameznih trgovcev. Že l. 1892 so se združili kmetje v Schlanu in ustanovili društvo, ki se je bavilo s prodajo pitane živine. Uspehi so bili povoljni in l. 1893 je bila ustanovljena prva zadruga za prodajo (vnovčevanje) živine. Danes je na Pomoranskem 18 takih zadrug. Komaj je bilo nekaj zadrug ustanovljenih, že se je kazala potreba po centrali, katera bi zbirala skušnje posameznih zadrug in jih podajala vsem zadrugam ter bi tudi drugače varovala njihove interese. Tako se je l. 1907 taka zveza ustanovila in deluje prav blagodejno. Člani posameznih zadrug so skoraj sami srednji in mali kmetje. L. 1911 se je napravila statistika premoženjskih odnošajev pri zadrugarjih in pokazalo se je, da je takih, ki imajo nad 100 ha zemljišča 8 ‰, takih, ki imajo od četrt ha od 100 ha zemljišča 64 ‰ in 28 ‰ zadrugarjev pripade stanu — delavcev in uradnikov. Te številke same že govorijo, da morajo biti zadruge za prodajo živine prav osobite važnosti za manj premožne posestnike. Ti po navadi tudi niso tako visoko naobraženi, zato nimajo pregleda o živinskih cenah. Tudi se težje branijo zgovornih mešetarjev. Ker po vaseh ni povsod tehtnic, kupujejo trgovci po komadu in dostikrat prodajalca občutno oškodujejo. Škoda pa je, da se tudi večji posestniki tem zadrugam ne pridružijo. To je zato obžalovanja vredno, ker se skupen nastop živinorejcev ovira. In potem pa se tudi blažijo nasprotstva med velikim in

malim posestvom, ako se oboje druži k skupnemu delu. Interes je gotovo skupen: delavec, ki zredi in proda letno le enega ali več prašičev, je na dobri ceni ravno tako interesiran kakor graščak in narobe. Prodaja se vrši na Pomoranskem tako, da zaupniki zadruga (zaupnike zadrugarji vsako leto volijo) živino zbirajo, stehtajo in v posamezne razrede razdelijo. Po teh razredih se plačuje živina in sicer po berolinski ceni; vsak si lahko obenem sam izračuni, koliko dobi, in se tako prepriča, da ne more biti oškodovan. Zveza teh vnovčevalnih zadrug se redno o številu in kakovosti živine obvešča ter jo potem na berolinskem trgu skupno prodaja. Zveza postaja na ta način vedno večji in vplivnejši živinski prekupec ter dobiva od leta do leta večji vpliv na trg in cene. Česar bi ne zmoget nikoli posamezni živinorejec, to premore s pomočjo zadruga.« Vprašanje o skupni prodaji živine se pri nas vedno živahnejše razmotriva ter imamo tudi že na Štajerskem kakor na Kranjskem podobne poskuse. Škoda, da se o uspehih tako malo piše in poroča. Eventuelne napake in težave bi se dale morda s skupnim študijem in prizadevanjem lažje odpraviti.

Kmetovalci in dobave za armado. Vestnik osrednje zveze čeških kmetijskih zadrug v Pragi, »Zemědělské listy« piše o kmečkih dobavah za armado: »Stremljenje kmetovalcev teži za tem, da bi armada vso svojo potrebo na kmetijskih pridelkih (oves, seno, vino, živino itd.) krila z nakupom pri kmetih samih. Proti temu stremljenju pa se bore seveda trgovci, ker si obetajo in tudi dosežajo od svojega posredovanja pri nakupu poljskih in drugih pridelkov za armado lepe dobičke. No, armadna uprava je doslej zelo upoštevala želje kmetovalcev, oziroma njihovih organizacij, ter je od njih že veliko pokupila brez posredovanja trgovcev. Težko je bilo seveda doseči zaupanje armadne uprave, ki gleda zlasti na točnost dobav: ista je v času vojne velikanske važnosti. Ali razne osrednje kmetijske organizacije (zadružne zveze) so z uspehom kazale na izvrstno kmetijsko zadružništvo, ki z lahkoto zmore tudi najtežje naloge in šlo je povoljno. V tem stadiju, ko kmetje prodajajo armadi že mnogo, a vendar ne še vseh njenih potrebščin glede poljskih pridelkov, je prišla vojna in treba je, da sedaj pokažejo kmetijske organizacije, kaj zmorejo. Osrednja zveza čeških kmetijskih zadrug, v Pragi je prodala doslej armadi 3.000 vagonov zrnja, sena in dr.« (Naš blagovni oddelek še žalibog ni tako razvit, da bi se po njem udeležilo v velikem tudi slovensko kmetijstvo vojnih dobav. Poleg tega vlada

pri nas proti tej napravi še mnogo nezaupanja. Ali delali in trudili se bomo, da postane naše kmečko združništvo tudi glavni posredovalec prodaje vseh kmetijskih pridelkov; dosegle se bodo s tem primerne cene, dobiček bo pa ostal v kmečkih rokah. Op. ur.)

Stvarna propaganda za hranilnice in posojilnice. »Pommersches Genossenschaftsblatt« pravi tozadevno: Četudi ni znabiti umestno, da delajo posojilnice preveč propagande za se, eno je na vsak način potrebno: da imajo svoj urad na kolikor mogoče vidnem in lahko dostopnem prostoru, na katerem se naj napravi razločen napis. Kakor za šolo in cerkev, tako naj ve vsak človek za hranilnico in posojilnico, kdor je kratko ali daljšo dobo v dotičnem kraju. Za hranilnico in posojilnico naj ne vedo samo gospodarji, temveč tudi pomočniki, posli in odrastli otroci. Zlasti pomočniki in posli bi naj nagali svoje zaslužke v domačem zavodu. In kako je stvar s članstvom? Tu je pa zlasti agitacija potrebna. Največ ljudi ne pozna bistva naših hranilnic in posojilnic; marsikdo ne ve, da so to občekoristni zavodi, služeči vsem v blagor in gospodarsko povzdigo, zveze gospodarsko šibkejših, zadruga. Treba je ljudi vestno vabiti k občnim zborom, tudi nečlane, da se jih pridobi, četudi posojila ne rabijo. Ugled in kredit zadruga raste s tem znatno.

Napake v poslovanju zadrug, ki se rade vedno ponavljajo, opisuje neki nemški združni revizor sledeče: »Pri zadrugah vseh vrst vidim vedno in vedno, da se polaga premalo važnosti na pregledovanje knjig in blagajne, če se vse ujema. Mnogi se boje, da bi poslovodja ali blagajnik utegnil nenadno revizijo knjig in skontracijo blagajne zameriti. To pa nikakor ni pravilno naziranje. Vsakdo, kdor upravlja tuje imetje, mora računati s kontrolo; in ali ni nekaj povzdigujočega za vse člane načelstva in nadzorstva zavest, da je njihova posojilnica ali katerasibodi zadruga vsak dan do pičice v redu? Blagajnik, bi bi zameril kontrolo, ni na svojem mestu, ravno tako ne načelstvo, ki bi zamerilo, ako bi pregledalo prav pogosto njega poslovanje nadzorstvo. Dalje bi se naj gledalo na to, da se občni zbori pravilno in ob pravem času sklicujejo. Če je le nekoliko dobre volje, se to lahko vedno ob pravem času tudi zgodi. Naj bi se nikoli ne priobčevale bilance brez občnih zborov! Posebno skrb se naj posveča tudi sejnim zapisnikom. Koliko sitnosti, jeze, da, včasih tudi zgub bi članom načelstva izostalo, ako bi se napravili o vseh sejah in posvetovanjih temeljiti zapisniki! Inventura je pri mnogih zadrugah prava pastorka, dasi tvori važno podlago za sestavitev pravilne bilance. Nadalje bi naj

noben blagajnik ničesar ne izplačal brez pravilne pobotnice. Ako se nikoli proti temu načelu ne pregreši, bo sam sebe obvaroval oškodovanja in bo tudi vknjiževanje vedno v redu. Istotako se naj pazi, da se vsa odhajajoča pisma kopirajo. Ako se to opusti, nastajajo velike težave, če pride kje do spora«. (Kar se kopij tiče, si lahko naše posojilnice brez težav pomagajo; Zadružna Zveza je poslala vsem članicam kopirne knjige in ima za nadaljno potrebo iste v zalogi. Op. ur.)

Ne prodajajte brez potrebe goveje živine! Osrednji odbor štaj. kmetijske družbe razglša: Od več podružnic smo dobili obžalovanja vredno vest, da brezvestni živinski trgovci izrabljajo sedanje vojno stanje za to, da kupujejo zlasti od žensk, čijih moške so šli v vojsko, in ki niso podučene o razmerah in cenah na živinskem trgu, živino po smešno nizkih cenah. To postopanje obsoja kmetijska družba kar najstrožje. Namestnija je določila take cene za meso, da mesarji in živinski trgovci prav lahko živino dobro plačujejo. To pa se seveda ne bode doseglo, ako bi kmečko ljudstvo sedaj brez potrebe svojo živino prodajalo. Krme je letos dovolj, zato treba živino doma držati in zlasti ne telet prodajati. Ne smemo prezreti, da bo kupila vojna uprava gotovo še veliko število živine, morda celo krav, in da jo bo dobro plačala. Ker imamo dosti krme, bi bil največji greh, ako bi sedaj teleta prodajali in bi se sami spravljali ob plemensko živino. Naj velja načelo, da se ne proda nobena žival, ako ni to neobhodno potrebno. — Kmetijska družba naznanja nadalje, da bo storila primerne korake pri vladi, ako ne bo jenjalo prodajanje telet, ki se je zlasti na Srednjem in Sp. Štajerskem razširilo kot kuga. Družba je mnenja, da se bo plemenska živina v spomladi težko dobila — pomenilo bi pa gotovo neizmerno škodo za celo deželo, ako bi bila brez živine.

Dolžniki in naše posojilnice. Kakor izvaja na drugem mestu neki naš dopisnik, gleda sedaj vsakdo, da ima za slučajno nujno potrebo kak vinar pri roki. Doma ne kaže denarja hraniti, kam pa ga naj spravi potem dolžnik pri domači posojilnici? Ali mu ne bodo tam vsakega vinarja takoj zaračunili za obresti in odplačilo dolga? Ne. Ako žele dolžniki, lahko naložijo denar kot hranilno vlogo. Zgube sicer nekaj na obrestih — hranilne vloge se nižje obrestujejo — imajo pa potem vsak čas denar pripravljen, ker za izplačilo hranilnih vlog, ki se nalagajo sedaj, ni nobenega moratorija. Isto velja za posojilnice, ki so dolžne Zadružni Zvezi. Tudi njim se lahko otvori za nove vloge poseben tekoči račun, da

lahko imajo svojo gotovino pripravljeno za največjo potrebo. Zato bodi pravilo: nikdo naj ne drži denarja doma, temveč ga naj zaupa domači posojilnici, oziroma Zadružni Zvezi!

Ranjenim vojakom vina! »Allg. Weinz« poziva one posestnike, ki imajo kaj starega vina, naj ga darujejo v steklenicah c. in kr. rezervnim bolnišnicam. Naj nam služi v tem oziru sosedna Nemčija, v kateri so darovali vinorejci kakor vinski trgovci na stotisoče steklenic vina bolnišnicam, za vzgled.

Vinske zaloge in vojne posojilnice. Vojne posojilnice v Nemčiji dajejo posojila do 40% vrednosti vinskih zalog. Vino ostane za čas zastave v kleti posestnika. Zastavi pa se lahko pri nemških vojnih posojilnicah le tako vino, ki najde lahko kupca (torej ne popolnoma mlada, pa tudi ne draga sortna in stara vina.)

Letošnjo vinsko letino na Štajerskem ceni dvorni svetnik K. Portele po stanju 1. sept. t. l. v »Allgem. Weinzeit.« sledeče: nemški Štajer 82.000 hl (lani 42), okraja Radgona in Zg. Radgona 66 (24), Slovenske gorice in levi dravski breg pri Mariboru 90 (44), okraja Ljutomer-Ormož 104 (45), Haloze, ptujski levi dravski breg, Šmarje-Rogatec 140 (71), desni mariborski dravski breg Pohorje, Konjice 38 (34), Celje-Šoštanj 11 (18), Posavje s Sotelsko dolino 105 (47). Vsega skupaj smo imeli na Sp. Štajerskem dne 1. septembra pričakovati 636.000 hl (lani 324.000 in l. 1912 398.000 hl); deževje in hladno vreme koncem septembra pa je še to letino precej pokvarilo.

† **Franc Holz.** Dne 25. septembra je dobila gospa Frančiška Holz, soproga slov. tajnika štajerske kmetijske družbe, obvestilo, da je njen mož na bojišču pri Stawzanih blizu Grodeka v Galiciji kot rez. poročnik 97. pešpolka padel. Pokojnik je bil rodom iz gornjeradgonskega okraja (stariši so se pa pozneje preselili v Pobrež pri Mariboru) in je prišel po dovršitvi mariborske gimnazije in poljedelske visoke šole na Dunaju l. 1910 k štajerski kmetijski družbi. Od l. 1906 je služboval v Mariboru, na Moravskem in v Bosni ter si je pridobil vsestranskih praktičnihkušenj. Svojo službo pri štaj. kmet. družbi je izvrševal z izvanredno vnemo. Znana so bila njegova izvrstna gospodarska predavanja po slovenskih podružnicah štaj. kmet. družbe. Bil je neumorno delaven tudi za povzdigo živinoreje v deželi. Naj mu bo lahka gališka zemlja, v kateri so ga njegovi tovariši po slavnem boju za domovino pokopali!